

УДК 821.112.2-321.6:81'322.4

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/90-2-28>**Лариса ОЛЕКСИШИНА,***orcid.org/0000-0002-7946-3563*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри германської філології та перекладу

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

(Чернівці, Україна) *l.oleksyshyna@chnu.edu.ua***Юліанна ЧІКАЛ,***orcid.org/0009-0008-6280-3681*

магістр

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

(Чернівці, Україна) *chikal.yulianna@chnu.edu.ua*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕМАТИКИ

У статті досліджується ефективність застосування засобів штучного інтелекту для перекладу німецькою мовою художньої прози військової тематики. Метою дослідження є виявлення відповідності систем машинного перекладу критеріям якості оцінювання художнього перекладу та досягнення адекватності у відтворенні змісту, стилю та емоційної виразності. У роботі використано дедуктивний метод, описовий мовний аналіз, порівняльний метод і кількісний аналіз на основі розроблених для цієї мети критеріїв (змістова точність, стилістична відповідність, емоційна передача, лексична адекватність, граматики і синтаксис, культурна адаптація). Матеріалом дослідження є художній переклад збірки есеїв «Точка нуль» німецькою мовою та переклади, здійснені за допомогою сервісів DeepL, Google Translate, Reverso Context і Multitran. Попри високий рівень автоматизації та зростаючу точність, сучасні перекладацькі системи на основі ШІ часто стикаються з низкою проблем при роботі з художнім текстом. Передусім йдеться про труднощі, пов'язані з передачею художньої експресії. Основними чинниками цих труднощів є багатозначність лексичних одиниць, неоднозначність граматичних конструкцій, стилістичне навантаження фраз, необхідність урахування культурних реалій та особливостей національного мовного мислення. Для засобів ШІ передача емоційної насиченості тексту та прихованих смислових нюансів, які є невід'ємною частиною художнього твору, стають неабиякими викликом. Принципи функціонування систем машинного перекладу ще досі не досягли всебічного контекстуального розуміння, яке притаманне професійним перекладачам. Отримані результати засвідчують, що засоби штучного інтелекту здатні виконувати базові переклади і можуть використовуватись фахівцями як допоміжні інструменти, проте вони не спроможні якісно передати складну термінологію та емоційне забарвлення оригіналу. Водночас інтерпретації, здійснені людиною з урахуванням контексту, зберігають стилістичну варіативність. Висновки дослідження вказують на те, що системи машинного перекладу вимагають подальшого удосконалення.

Ключові слова: художній переклад, військова лексика, емоційне забарвлення, засоби машинного перекладу, контекстуальна відповідність.

Larysa OLEKSYSHYNA,*orcid.org/0000-0002-7946-3563*

PhD (Philology),

Associate Professor at the Department of Germanic Philology and Translation

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

(Chernivtsi, Ukraine) *l.oleksyshyna@chnu.edu.ua***Yulianna CHIKAL,***orcid.org/0009-0008-6280-3681*

Master's student

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

(Chernivtsi, Ukraine) *chikal.yulianna@chnu.edu.ua*

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE TRANSLATION OF MILITARY FICTION

The article examines the effectiveness of using artificial intelligence tools for translating military-themed fiction into German. The aim of the study is to determine the compliance of machine translation systems with the quality criteria for evaluating literary translation and to achieve adequacy in reproducing content, style and emotional expressiveness. The

work uses deductive methods, descriptive linguistic analysis, comparative methods, and quantitative analysis based on criteria developed for this purpose (content accuracy, stylistic correspondence, emotional transmission, lexical adequacy, grammar and syntax, cultural adaptation). The research material is the official translation of the collection of essays 'Point Zero' into German and translations made using DeepL, Google Translate, Reverso Context and Multitran services. Despite the high level of automation and increasing accuracy, modern AI-based translation systems often encounter a number of problems when working with literary texts. First and foremost, these are difficulties related to the transmission of artistic expression. The main factors contributing to these difficulties are the ambiguity of lexical units, the ambiguity of grammatical constructions, the stylistic load of phrases, and the need to take into account cultural realities and the peculiarities of national linguistic thinking. For AI tools, conveying the emotional richness of a text and the subtle nuances of meaning that are an integral part of a work of art is a considerable challenge. The principles of how machine translation systems work have not yet achieved the comprehensive contextual understanding that professional translators possess. The results obtained show that artificial intelligence tools are capable of performing basic translations and can be used by specialists as auxiliary tools, but they are not able to accurately convey the complex terminology and emotional colouring of the original. At the same time, interpretations made by humans, taking into account the context, preserve stylistic variability. The conclusions of the study indicate that machine translators require further improvement.

Key words: literary translation, military vocabulary, emotional connotations, machine translation tools, contextual relevance.

Постановка проблеми. Штучний інтелект (ШІ) користується попитом серед перекладачів, адже він значно спрощує процес перекладу, аналізуючи значні об'єми даних за обмежену кількість часу, що економить також і матеріальні ресурси. Сьогодні найчастіше використовують такі засоби машинного перекладу, як DeepL, Google Translate чи Reverso Context, оскільки вони досягають високої точності при перекладі, зокрема технічних текстів, і забезпечують якісний результат.

Незважаючи на помітний технічний прогрес, використання ШІ в перекладі художньої літератури досі викликає сумніви в науковому середовищі (Klemin 2024). Художні тексти вирізняються багатшаровою структурою, емоційною насиченістю, наявністю культурних реалій, стилістичних засобів і складного мовного оформлення, що створює серйозні виклики для автоматичних систем. Саме тому виникає потреба у глибшому аналізі можливостей ШІ в адекватній передачі таких складних елементів оригіналу. У центрі уваги дослідників все частіше опиняється питання: чи здатен ШІ забезпечити переклад, що відповідає критеріям якості художніх текстів?

Наукова новизна даного дослідження полягає у практичному аналізі художнього тексту військової тематики, зокрема збірки есеїв Артема Чеха «Точка нуль», у перекладі професійних перекладачів і за допомогою машинних систем. Уперше здійснено порівняння між людським і штучним перекладом на основі якісних та змістових характеристик, що дає змогу отримати об'єктивні результати. Дослідження виявляє сильні й слабкі сторони перекладу, здійсненого за допомогою інструментів ШІ, з погляду як точності передачі змісту, так і збереження художньої цілісності тексту.

Актуальність цієї теми зумовлена швидкими темпами розвитку перекладацьких технологій, що

з кожним роком удосконалюються і все активніше застосовуються навіть у таких чутливих галузях, як переклад художньої літератури. Особливої уваги потребує питання адаптації існуючих перекладацьких підходів до реалій використання ШІ, адже точна передача художнього змісту вимагає не лише лексичної відповідності, а й стилістичної чутливості.

Аналіз досліджень. Дослідження доцільності використання систем машинного перекладу для художніх текстів сьогодні стрімко розвивається. Багато дослідників висловлюють свої думки щодо того, чи можуть засоби ШІ здійснити коректний та повноцінний переклад художньої прози. До приклада, перекладач Дж. Клемін описує процес розвитку нейронних систем машинного перекладу, вказуючи, що вони не здатні повністю передати складну термінологію та контекстуальні особливості без редагування фахівцем. Окрім цього варто зазначити, що військовий переклад є особливим видом перекладу, який передбачає активне використання спеціальної лексики, що стосується організації військових підрозділів, типів озброєнь, тактик ведення бою, командної ієрархії, а також наявності аббревіатур, сленгових виразів та інтернаціональних термінів. М. Нагач та М. Хоменко наголошують на відповідальності перекладачів, оскільки помилки можуть привести до хибних трактувань і невідворотних наслідків.

Метою статті є визначення здатності сучасних інструментів штучного інтелекту відповідати критеріям якісного художнього перекладу й забезпечення адекватної передачі авторського стилю, змісту та емоційної напруги оригінального тексту. У фокусі роботи – зіставлення результатів офіційного перекладу збірки есеїв Артема Чеха «Точка нуль» німецькою мовою, виконаного Александером Кратохвілем і Марією Вайсенбек, із

варіантами перекладу, створеними за допомогою таких систем, як DeepL, Google Translate, Reverso Context та Multitran. Особливу увагу приділено виявленню переваг і недоліків машинного перекладу в контексті збереження художніх і культурних компонентів тексту.

Виклад основного матеріалу. Об'єктом нашого дослідження виступає процес перекладу художньої прози за допомогою засобів штучного інтелекту, а предметом – збірка есеїв «Точка нуль» та його переклади, здійснені як людьми, так і ШІ-системами. Дана збірка малої прози оформлена у формі нотаток військового, які містять в собі спостереження мобілізованого на війну бійця. Для вдалого перекладу потрібне повне розуміння контексту, щоб читач зміг відчути атмосферу подій, описаних у збірці.

Під час написання роботи використовувались такі методи дослідження: дедуктивний, описовий мовний аналіз (для визначення перекладацьких проблем та труднощів у досліджуваних текстах та пов'язані з перекладом за допомогою ШІ), порівняльний метод (для порівняння офіційного перекладу збірки есеїв «Точка нуль» з перекладами, здійсненими за допомогою ШІ-систем (DeepL, Google Translate, Reverso, Multitran)).

У сучасній лінгвістичній та перекладацькій практиці засоби штучного інтелекту дедалі активніше інтегруються як ефективні інструменти для автоматизованого перекладу. До таких засобів належать спеціалізовані сервіси, що функціонують на основі алгоритмів машинного навчання та глибинних нейронних мереж. У межах даного дослідження було використано чотири найпопулярніші перекладацькі сервіси: DeepL Translator, Google Translate, Reverso Context та Multitran.

DeepL Translator позиціонується як один з найточніших перекладачів сучасності. Його особливість полягає у використанні трансформерної архітектури, яка дозволяє моделі гнучко працювати з контекстом і стилістичними особливостями тексту. Google Translate, у свою чергу, використовує нейронну машинну перекладацьку систему, яка добре адаптується до великої кількості мовних пар. Його основною перевагою є масштабованість, однак у випадку художніх текстів із підвищеною емоційністю та стилістичною варіативністю цей перекладач може демонструвати спрощення або неточності. Reverso Context орієнтований на контекстуальну відповідність та ґрунтується на використанні великої бази прикладів з реальних текстів, що дозволяє користувачеві бачити варіанти перекладу у природному мовному оточенні. Multitran відрізняється багатошаровим лексичним

аналізом і надає можливість працювати з вузько-спеціалізованою термінологією, однак він менш ефективний у синтаксичному структуруванні складних речень.

Художні тексти військової тематики мають низку характерних рис, серед яких чітко виражена термінологічна специфіка (Зайцева М. 2013). Військовий дискурс передбачає активне використання спеціальної лексики, що стосується організації військових підрозділів, типів озброєнь, тактик ведення бою, командної ієрархії, а також наявності аббревіатур, сленгових виразів та інтернаціональних термінів. Важливим моментом у перекладі таких текстів є точність, оскільки неправильна інтерпретація навіть одного терміна може призвести до викривлення смислу або повної втрати інформації.

Проблема передачі таких складних елементів особливо актуалізується під час аналізу збірки есеїв Артема Чеха «Точка нуль». Оповідь у збірці есеїв сповнена емоцій і внутрішніх переживань, які часто втілюються у коротких, експресивних фразах, еліптичних конструкціях, фрагментарній побудові діалогів. Поряд із цим, у тексті присутня велика кількість специфічної військової термінології, що охоплює як технічні характеристики озброєнь, так і жаргонізми, якими послуговуються солдати в повсякденному спілкуванні. Насамперед варто розглянути лексичні труднощі, які пов'язані з неправильним тлумаченням багатозначних слів, невірною передачею реалій або назв, що мають культурно марковане значення. Наприклад, у фразі «Мобілізовані в учебці...» важливо правильно зрозуміти значення слова «учебка», яке в українському контексті означає навчальний підрозділ у межах військової служби. Автоматичний переклад Google Translate запропонував варіант «*Die im Lehrbuch mobilisierten Personen...*», у якому слово «учебка» було сприйняте як «підручник» («*Lehrbuch*»). Це свідчить про відсутність контекстуального розуміння й нездатність інструменту адекватно інтерпретувати військову лексику.

Стилістичні труднощі часто є ключовими для створення художнього ефекту, проте саме вони виявляються найскладнішими для машинного перекладу. Наприклад, у фразі «*І єдина принципова річ, яку навряд чи пробачать бійці своєму товаришу, – крисятництво*», система Reverso Context запропонувала переклад «*Rattenzucht*», що буквально означає «розведення щурів». Такий варіант є прикладом буквального перекладу без урахування прихованого значення лексеми «крисятництво», яка вживається в переносному значенні – як зрада або крадіжка у своїх. Автоматич-

ний переклад виявився неспроможним уловити іронію та підтекст, що є характерними рисами оригінального вислову.

Суттєві труднощі виникають також на синтаксичному рівні. Вони зумовлені різницею у структурі речень між українською та німецькою мовами, особливо коли йдеться про безособові конструкції чи форми пасиву. Наприклад, у реченні «*Nachschützen*» перекладач DeepL запропонував варіант «*Uns wird beigebracht zu schießen*». Хоча такий переклад формально є правильним, він не зовсім відповідає стилістичним нормам художньої мови, що свідчить про потребу у редагуванні. Доцільним в цьому випадку було б формулювання «*Wir lernen zu schießen*», адже воно зберігає природність вислову.

Важливою частиною аналізу стала перевірка влучності перекладу метафор, емоційно забарвлених слів, та термінології. Розглянемо приклад перекладу фрази «схожа дзвінка тиша». Офіційний літературний переклад – «*eine Stille, die ganz ähnlich in den Ohren klingelte...*» – вдало передає метафоричність і емоційність вислову. У цьому варіанті збережено образ тиші, що не просто є відсутністю звуку, а викликає фізичне відчуття – ніби дзвенить у вухах. Такий підхід є прикладом чутливого ставлення до стилістики тексту, де перекладач не лише перекладає слова, а й відтворює образну систему оригіналу.

Варіант DeepL «*eine ähnliche klingende Stille*» – є граматично правильним, проте звучить набагато технічніше і позбавлений поетичності. У ньому втрачено динаміку й відлуння, яке міститься у дієслівному звороті «*klingelte*». Формально коректна конструкція перетворюється на механічне словосполучення, яке не викликає образної уяви.

Reverso Context пропонує ще менш вдалий варіант – «*ähnliche Klingelstille*». У цьому випадку маємо справу зі штучною лексичною конструкцією, яка є неологізмом, невідомим для німецького читача. Таке слово не вживається в німецькій літературі, не має стилістичної гнучкості, і тому повністю втрачає змістову й емоційну силу оригіналу.

Google Translate видає результат «*Ähnlich klingende Stille*», який близький до варіанту DeepL. Формально такий переклад прийнятний, проте він не досягає рівня емоційного впливу, закладеного у фразі «дзвінка тиша». Під час художнього перекладу дуже важливо не лише відтворити зміст, а й передати ритм, образність та експресію. У цьому випадку ці параметри не дотримано.

Multitran запропонував варіант «*ähnliche klangvolle Stille*». Цей переклад виглядає дещо ближчим до оригіналу, оскільки слово «*klangvoll*»

(звучний, наповнений звуком) частково передає відчуття тиші, що ніби має акустичний ефект. Проте тут відбувається зміщення акценту: «*klangvoll*» у німецькій мові більше асоціюється зі звучністю, тоді як в українському варіанті «дзвінка тиша» йдеться радше про ілюзорне або контрастне відчуття тиші після сильного звуку – тонке нюансування, яке машинні системи поки що не здатні тонко розрізняти.

Перейдемо до перекладу терміну «Штрафники». Офіційний переклад «*die Strafniker*» спирається на стратегію транслітерації, що дозволяє зберегти історичну та культурну унікальність поняття. Такий підхід доцільний у текстах, де терміни мають важливу історичну й емоційну конотацію. У цьому випадку транслітерація не тільки не заважає сприйняттю, а й привертає увагу до особливого соціокультурного контексту.

Переклад DeepL «*Strafvollzugsbeamte*» кардинально змінює значення. У німецькій це означає «пенітенціарні працівники» або «наглядачі в'язниць», тоді як в оригіналі йдеться про солдатів, які були відправлені в штрафні батальйони – особливу форму покарання через бойову службу. Отже, штучний інтелект продемонстрував невірне тлумачення контексту й функції слова.

Reverso Context запропонував коротке слово «*Strafen*», що перекладається як «покарання». Цей варіант ще більше спрощує зміст і позбавляє речення суб'єкта: замість позначення конкретної групи людей отримуємо лише загальне поняття, що руйнує смислову структуру речення.

Google Translate у цьому випадку надає переклад «*Strafbeauftragte*» – «особи, відповідальні за покарання». Такий варіант хибно зміщує фокус із покарання на караючих і фактично перевертає зміст на протилежний.

Варіант Multitran – «*Angehöriger eines Strafbataillons*» – є найбільш змістово точним, адже буквально означає «член штрафного батальйону». Проте така конструкція є занадто громіздкою для художнього стилю, порушує ритм і створює відчуття офіційності, що суперечить емоційному тону тексту.

Ці приклади вказують на те, що переклад, виконаний професійними перекладачами, точніше передає зміст і стиль тексту. В той час засоби ШІ не завжди здатні стилістично правильно відтворити літературний твір, зберігаючи особливості пов'язані з емоційно навантаженою лексикою.

У межах дослідження були виокремлені основні критерії оцінювання якості перекладу: змістова точність, стилістична відповідність оригіналу, передача емоційного забарвлення, лексична адек-

ватність, граматики і синтаксис, культурна адаптація. Ці критерії дозволили здійснити системний аналіз перекладів художнього тексту, зокрема прози військової тематики. Кожен із цих аспектів відіграє важливу роль у збереженні змісту, стилю, та культурного контексту оригіналу.

Аналіз проводився на основі вибірки з 200 прикладів перекладу німецькою мовою. Джерелом слугували фрагменти українського художнього тексту воєнної тематики, зокрема діалоги, емоційно насичені описи, ідіоматичні вирази, специфічна лексика. У фокусі були результати професійного перекладу, а також машинні переклади, отримані за допомогою DeepL, Google Translate, Reverso Context і Multitran.

Щодо змістової точності, офіційний переклад стабільно зберігає значення, логіку, послідовність і семантичні зв'язки тексту. DeepL здатен правильно передати загальний зміст, однак у складних випадках, особливо із військовою термінологією, може відбуватись спотворення сенсу. Google Translate найчастіше припускається змістових помилок, особливо в розмовних конструкціях. Reverso Context має тенденцію до втрати окремих елементів змісту або до надмірного узагальнення. Multitran у цьому аспекті залежить від того, який саме варіант обере перекладач: серед них можуть бути як дуже точні, так і невідповідні.

У плані стилістичної відповідності офіційний переклад демонструє високу чутливість до стилю автора: ритміка, лексика, емоційний настрій і жанрові особливості дбайливо збережені. DeepL, хоча й підтримує граматичну правильність, стилістично часто нейтралізує текст: жива, емоційна мова стає шаблонною та менш виразною. Google Translate узагалі ігнорує стилістичні маркери, подаючи текст у максимально нейтральному вигляді. Reverso Context іноді намагається зберегти стиль, але це відбувається несистемно. Multitran ж не адаптує словосполучення до стилістики художнього тексту, оскільки не є перекладачем у повному розумінні, а радше словниковим інструментом.

У плані передачі емоційного забарвлення перевага знову на боці офіційного перекладу. Емоції, закладені автором, передаються через стилістичні трансформації, лексичні заміни, правильну інтонацію. Машинні перекладачі загалом із цим не справляються. DeepL і Google Translate переважно усувають емоційні елементи або залишають їх у вигляді стандартних виразів, які не справляють належного впливу. Reverso Context іноді передає емоції, але іноді і переінтерпретує, змінюючи тональність. Multitran, з огляду на свою функцію, майже не здатен на відображення емоцій.

Щодо лексичної адекватності, офіційний переклад забезпечує вдалий вибір лексики, враховуючи контекст і жанр. DeepL і Google Translate часто створюють надто дослівне відтворення, яке призводить до неадекватного відображення смислу. Reverso Context може давати різні варіанти лексики, однак їхня послідовність страждає. Multitran здатен запропонувати точне значення, однак лише у тому разі, якщо перекладач самостійно й уважно добре потрібний варіант.

З погляду граматики й синтаксису, офіційний переклад є зразковим: фрази побудовані природно для німецької мови, дотримано правил узгодження, порядку слів, пунктуації. DeepL граматично в більшості випадків точний, але іноді структура речення звучить неприродно. Google Translate рідко допускає грубі граматичні помилки, однак його синтаксис механічний і не відповідає нормам художнього стилю. Reverso Context має труднощі з побудовою складнопідрядних конструкцій і непрямого мовлення. Multitran не формує повних речень, отже, граматичну структуру доводиться створювати самостійно.

Не менш важливим компонентом художнього перекладу є культурна адаптація. Офіційний переклад зважає на збереження реалій за допомогою транслітерації та надаючи короткі пояснення за потребою. Засоби III, такі як DeepL, Google Translate та Multitran, переважно перекладають буквально, через що втрачається відповідність оригіналу. Reverso Context краще справляється з цими труднощами, пропонуючи локалізовані варіанти.

Висновки. Отже, в ході дослідження було проаналізовано специфіку художнього перекладу, зокрема перекладу німецькою мовою текстів військової тематики, які відзначаються особливою емоційною насиченістю, лексичною варіативністю та стилістичною складністю. Виокремлено основні критерії оцінювання якості перекладу, серед яких: змістова точність, стилістична відповідність, передача емоційного забарвлення, лексична адекватність, граматична правильність, синтаксична природність і культурна адаптація.

Порівняльний аналіз перекладу збірки есеїв «Точка нуль» засвідчив, що засоби III не завжди демонструють коректний переклад, вони не здатні відтворювати усі відтінки значень метафор та складних стилістичних конструкцій іншою мовою. Водночас офіційний художній переклад відповідає зазначеним критеріям і забезпечує глибоке розуміння контексту, стилю та культурних особливостей оригінального тексту. Таким чином системи машинного перекладу в парі мов «українська-німецька» можуть виступати лише допоміжними інструментами для фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецький В. Використання штучного інтелекту та інших інформаційних технологій для навчання письмового перекладу. *International Conference on Science, Innovations and Global Solutions (Poland)*. Futurity Research Publishing, 2024. Vol.6. P.10-14. URL: <https://futurity-publishing.com/wp-content/uploads/2024/06/Biletskyi-V.-2024.pdf>
2. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 9. Сучасні тенденції розвитку мов*. 2013. Вип. 10. С. 96–102. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7977/1/Zaitseva_96-102.pdf
3. Зайцева М. О. Особливості перекладу військових текстів: синтаксичний рівень. *Лінгвістичні дослідження*. 2013. Вип. 36. С. 266–272. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7980/1/Zaitseva_266%E2%80%93272.pdf
4. Красуля А. В., Турчина М. В. Використання інструментів штучного інтелекту: порівняльний аналіз систем автоматизованого перекладу. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 8. С. 108–113. URL: http://philologyjournal.lviv.ua/archives/8_2020/17.pdf
5. Маковійчук Л. Штучний інтелект у перекладацькій діяльності. *Філософські виміри техніки (PDT 2022)* : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНТУ, 2022. С. 67–68. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39699/2/PDT_2022_Makoviychuk_L-Artificial_intelligence_67-68.pdf
6. Нагач М., Хоменко М. Особливості військового перекладу. *Scientific and Practical Conference “Modern Knowledge: Research and Discoveries”*, May 19-20, 2023. Vancouver, 2023. С. 567–570. URL: https://www.researchgate.net/publication/375039925_Osoblivosti_vijskovogo_perekladu
7. Радецька С., Лапіцька Н. Оцінювання якості перекладів наукових текстів: адекватність та еквівалентність як ключові критерії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. Вип. 36. С. 81–85. URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_3/16.pdf
8. Резніченко К. І. Специфіка військового перекладу як виду перекладацької діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Лінгвістика*. 2023. Вип. 38. С. 123–127. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/f9e45af6-0524-45ea-ad54-e1e164d31fa5/content>
9. Чех А. Точка нуль. Чернівці : Meridian Czernowitz, 2023. 216 с.
10. Tschech A. Nullpunkt. Wuppertal : Acro Verlag, 2022. 196 S.
11. Klemin J. The Last Frontier of Machine Translation. *The Atlantic*. 2024. #1. URL: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2024/01/literary-translation-artificial-intelligence/677038/>

REFERENCES

1. Biletskyi, V. (2024). Vykorystannia shtuchnoho intelektu ta inshykh informatsiinykh tekhnolohii dlia navchannia pysmovoho perekladu [The use of artificial intelligence and other information technologies for teaching written translation]. *Futurity Publishing*. URL: <https://futurity-publishing.com/wp-content/uploads/2024/06/Biletskyi-V.-2024.pdf> [in Ukrainian].
2. Zaitseva, M. O. (2013). Osoblyvosti perekladu terminiv u tekstakh na viiskovu tematyku [Features of translation of terms in military-themed texts]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 9: Suchasni tendentsii rozvytku mov*, (10), 96–102. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7977/1/Zaitseva_96-102.pdf [in Ukrainian].
3. Zaitseva, M. O. (2013). Osoblyvosti perekladu viiskovykh tekstiv: syntaksyschnyi riven [Features of military text translation: syntactic level]. *Linhvistychni doslidzhennia*, 36, 266–272. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7980/1/Zaitseva_266%E2%80%93272.pdf [in Ukrainian].
4. Krasulia, A. V., & Turchyna, M. V. (2020). Vykorystannia instrumentiv shtuchnoho intelektu: porivnialnyi analiz system avtomatyzovanoho perekladu [Use of artificial intelligence tools: comparative analysis of machine translation systems]. *Lvivskyi filolohichnyi chasopys*, 8, 108–113. URL: http://philologyjournal.lviv.ua/archives/8_2020/17.pdf [in Ukrainian].
5. Makoviychuk, L. (2022). Shtuchnyi intelekt u perekladaitskii diialnosti [Artificial intelligence in translation activity]. In *Materials of the III International Scientific and Practical Conference of Young Scientists and Students “Philosophical Dimensions of Technology” (PDT-2022)* (pp. 67–68). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39699/2/PDT_2022_Makoviychuk_L-Artificial_intelligence_67-68.pdf [in Ukrainian].
6. Nahach, M., & Khomenko, M. (2023). Osoblyvosti viiskovoho perekladu [Features of military translation]. *Scientific Collection “InterConf+”*, 33(155), 567–570. URL: https://www.researchgate.net/publication/375039925_Osoblivosti_vijskovogo_perekladu [in Ukrainian].
7. Radetska, S., & Lapitska, N. (2021). Otsiniuvannia yakosti perekladiv naukovykh tekstiv: adekvatnist ta ekvivalentnist yak kluchovi kryterii [Evaluation of scientific text translations: adequacy and equivalence as key criteria]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 36, 81–85. URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_3/16.pdf [in Ukrainian].
8. Reznichenko, K. I. (2023). Spetsyfika viiskovoho perekladu yak vydu perekladaitskoi diialnosti [Specifics of military translation as a type of translation activity]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia: Linhvistyka*, 38, 123–127. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/f9e45af6-0524-45ea-ad54-e1e164d31fa5/content> [in Ukrainian].
9. Tschech, A. (2023). *Tochka Nul* [Zero Point]. Chernivtsi: Meridian Czernowitz. [in Ukrainian].
10. Tschech, A. (2022). *Nullpunkt*. Wuppertal: Acro Verlag. 196 S.
11. Klemin, J. (2024). The Last Frontier of Machine Translation. *The Atlantic*. URL: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2024/01/literary-translation-artificial-intelligence/677038/>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.09.2025

Дата публікації: 23.10.2025